

שו"ת זבחי צדק חלק או"ח סימן ל"ז

ויש להביא ראייה מהא דאי' התם בגמ' ופסקה בש"ע שם סעי' ב שאתרוג התיום דהיינו שגדל שנים דבוקים זב"ז כשר. והגם שהר' כפות תמרים שם נסתפק אם הא דתיום כשר הוא כגון שהפרידם זה מזה סו"ד כשהם דבוקים יחד יוצא בהם והניח הדבר בספק עי"ש מ"מ הר' הלבוש כתב וז"ל התיום והוא שגדלו שנים דבוקים זה בזה כשרים ויש פוסלים דאתרוג א' אמר רחמנא ולא שנים וזה דומה לשנים עכ"ל משמע מדבריו בהדיא לסברא ראשונה דמכשירים היינו כשהם דבוקים זב"ז ויוצא בהם ואשתמיט ליה להר' כפ"ת ז"ל דברי הלבוש. וא"כ ה"נ אלו האתרוגים הם כשרים מכל"ש דתיום דהשתא ומה התיום שהם שנים נפרדים אפ"ה כשרים כ"ש אתרוג זה דהוא צורתו ככל האתרוגים ודוקא בראשו יש אצבעות דכשר. ומ"מ הרואה יראה דיש לדחות ראייה זו.

אבל אח"ך ראינו בערוך ערך תיום שכ' וז"ל רבינו האי ז"ל אמר התיום שאמרו שני פנים הם שנים דבוקים בברייתן וא' שהוא ב' חצאים חלוקים מלמעלה ומחוברים מלמטן כל שהוא כך ראינו קדמונינו אומרים בראותם אותו זה התיום עכ"ל וכ"כ הרשב"א ז"ל בחי' סוכה דף לו עי"ש וא"כ כפי פי' הב' יש לדמות אתרוגים אלו לתיום דתיום ב' חצאין חלוקין ומחוברין בסופן כ"ש אלו האתרוגים דדוקא בראשן יש להם אלו האצבעות דכשרים הם. ודברי הערוך והרשב"א אלו ג"כ נשמטו מהר' כפ"ת ז"ל.

שאלה. הבאה מארץ ג'ין מעיר הנכאן. אתרוג שבארץ הנכאן הם כמו של בגדאד בצורתו ובסימניו ויש בהם שנוי א' שמחצי האתרוג לצד מעלה לצד החוטם עולה בו אצבעות כמו של בני אדם ממין האתרוג וימצא באתרוג א' כמו עשרה או ט"ו אצבעות מהם ארוכים ומהם קצרים מה דינו של אתרוג זה אם כשר או פסול והיהודים שבעיר הנכאן שולחים ומביאים אתרוגים ממצרים אבל הם פסולים מחמת הדרך וגם לפעמים יבואו האתרוגים ממצרים בחו"מ ומחמת אלו הסיבות עמד השואל ושאל אם יכולים לצאת באלו האתרוגים של העיר ולברך עליהם או לאו.

תשובה. לכאורה יש להביא ראייה מהא דאי' בגמ' סוכה דף לו ופסקה בש"ע סי' תרמח סעי' יט שאם גדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת פסול וכו' עי"ש וא"כ ה"נ הו"ל כמין בריה אחרת משום דיש בו ט"ו אצבעות סביבו ופסול. אבל יש לדחות זה הראיה דדוקא התם משום דאין האתרוגים כך אבל הכא כיון דדרך האתרוגים שלהם כך יתכן שהוא כשר. גם יש לדמות זה האתרוג להא דאי' התם בסוף הסעי' שאם עשאו דפי דפי כשר וה"נ הו"ל כמו דפי דפי וכשר. והרואה יראה שיש לדחות זה הראיה ג"כ דהתם גבי דפים דפים אין השנוי כ"כ אבל אתרוג זה שיש בו אצבעות הו"ל שנוי ופסול. באופן שיש צדדים לכאן ולכאן ועדיין הספק במקומו עומד.

וזו תשובת הרב המובהק ח"ר יוסף חיים הי"ו

אילן שאין לנו בו קבלה שהוא אילן של אתרוג וגם פירותיו אינם דומים ממש לאתרוגים של מקום אחר שיש לנו קבלה בהם אין להתיר פירותיו אע"פ שאנחנו רואין שיש בפירותיו סימני אתרוג בכל דבר מ"מ כל שיש בהם שנוי א' גדול אין להתירם מפני כי בפירות האילנות יש פירות שיש בהם סימני אתרוג ועם כל זה אין נחשבים אתרוג וכן יש כמה אתרוגים שהם מורכבים ויש בהם סימני אתרוג והם פסולים.

וגדולה מזו תמצא פה עירנו בגדאד יע"א פרי

ראיתי את השאלה ואת אשר נגזר עליה מאת מע' המאור הגדול מו"ה נר"ו להתיר האתרוגים של עיר הנכאן כנז' בשאלה מדין התיום לפי פי' רבינו האי ז"ל שהביאו הערוך ע' תיום והרשב"א ז"ל בחי' סוכה וכנז' בד"ק נר"ו. והנה לכאורה נראה לומר בס"ד דאתרוגים אלו הנז' בשאלה אין להם היתר כלל יען כי ודאי גבי אתרוג אין לסמוך על הסימנים לבדם ואין להתיר כי אם אותם שיש לנו בהם קבלה שהם אתרוג או שאנו רואין שהם דומים ממש לאתרוגים של עיר אחרת שיש להם קבלה בהם כשרים אבל כל

אילן הנק' דבד"ב ויש בו סימני אתרוג ותוארו כמו אתרוג ממש ורק הוא חמוץ ועכ"ז יש קבלה פה עירנו דאין פירות אלו הם אתרוגים ופסולים הם לגמרי ואפילו אם יזדמן איזה שנה שאין נמצא בה אתרוג כלל אין נוטלים מאלו אפי' בלא ברכה הרי אע"ג דזה הדבד"ב הוא שלם בכל סימני אתרוג ותוארו כמו אתרוגים שלנו ואין בו הפרש על אתרוגים שלנו כי אם בזה שאתרוגים שלנו הם מתוקים וזה חמוץ ומה בכך הלא ידוע הוא שיש אתרוג חמוץ ויש אתרוג מתוק ואדרבא רוב האתרוגים הנמצאים היום בעולם הם חמוצים ועכ"ז הוא פסול.

נמצא הכשר האתרוג הוא תלוי בקבלה ואם נזדמן אדם במקום א' שאין שם קבלה כלל מ"מ אם רואה פירות האילן של המקום ההוא הם דומים ממש לאתרוגים של עיר אחרת שיש להם קבלה של כשרות אז גם אלו כשרים ואם אין דומים ממש אע"פ שרואה בהם כל סימני אתרוג מ"מ כל שיש בכולם שנוי א' וכמו אתרוגים הנז' בשאלה שיש בכולם שנוי גדול שלא נמצא כזה לא באתרוגים המוחזקים שלנו ולא באתרוגים המוחזקים של עיר אחרת אין להתיר כי אולי הם מין פרי אחר כמו פרי הדבד"ב של עירנו יע"א שיש בו כל סימני אתרוג ועכ"ז יש לנו קבלה שאינו אתרוג ופסול או שמא הם אתרוגים מורכבים כי המורכב שכיח בכל מקום.

ומה שהתירו אתרוג התיום היינו שאתרוג זה הוא גדל באילן שמוציא אתרוגים כשרים גמורים שאין בהם שנוי והנם הוא מוחזק אצלנו לאילן של אתרוג ורק אתרוג זה נזדמן שיצא משונה כך כדרך כל האילנות שלפעמים מוציאים בכלל פירותיהם איזה פרי משונה ברייתו וא"כ פרי זה התיום אין לנו בו ספק אם הוא אתרוג או לאו מאחר שהוא יוצא מאילן של אתרוג הידוע ומוחזק ורק באו חז"ל להודיענו שלא נפסול אותו מכח שנוי ברייתו משא"ך אתרוגים אלו של הנכאן הנז' בשאלה

הנה כל פירות האילן הם יוצאים כך ולא שיש בהם ג"כ אתרוגים טובים בלתי שנוי ולהכי מאחר שכולם הם כך יש להסתפק אולי האילן שלהם הוא אינו אילן של אתרוג מאחר שאין קבלה לאותו מקום בזה וגם הפירות שלו אין דומים ממש לאתרוגים של שאר מקומות כי לא שמענו שיש בשום מקום אתרוגים כשרים כאלו שעולה בהם אצבעות כמו של בני אדם מחצי האתרוג לצד מעלה כמו עשרה או ט"ו וא"כ איך נתיר אלו האתרוגים של הנכאן יע"א כי אולי הם פרי אחר כמו הדבד"ב של פה עירנו יע"א שיש בו כל סימני אתרוג ועכ"ז יש להם קבלה בו שאינו אתרוג או שמא הם מורכבים מעיקרם.

וראיתי להר' בכורי יעקב בתוספת בכורים דף נב ע"ד שכתב וז"ל עוד ראיתי להזכיר שנלע"ד באתרוגים שאין גידולם שוה להמוחזקים בכשרות מלבד חשש מורכב יש ג"כ חשש אחר אם הם ממין הכשרים שזה ודאי שמה שאנחנו לוקחין אתרוג לא על הדרשות שמביא הגמ' בסוכה דף לה שטעם עליו ופריו שוה וכו' בלבד אנחנו סומכין לפרש פרי עץ הדר כן שסימנים אלו נמצאו עוד גם בשאר פירות אלא העיקר שהל"מ נמסר לנו שזה המין שכיוונה התורה כמ"ש הרמב"ם בה' לולב ולכן כשאנחנו דומין להמוחזקים עד הנה בכשרות אינם בכלל הקבלה והרי יש לנו כיוצא בזה שתלוי במסורת כגון עופות שבמקום שמסירת בידם להכשרים כשרים ובמקומות אחרים אסורים וכן בפאנ"צין שיש מדינות שאוסרין אותם באיסור כרת ויש מתירין לגמרי ובזה לענ"ד יש לדון ג"כ בענין הכשר האתרוגים עכ"ל ז"ל עי"ש ודברי הרב ז"ל נכונים בזה ופרי הדבד"ב של פה עירנו יע"א הנז"ל הוא סייעתא גדולה לדברי הרב ז"ל. א"כ השתא לפי דברי הרב ז"ל אין להתיר אתרוגים אלו של עיר הנכאן יע"א מפני שאין דומים ממש להמוחזקים בכשרות ויש שנוי גדול בהם ודי בזה.

וה' יאיר עינינו בתורתנו אמן.